

VIII. KRONIKA

II Międzynarodowa konferencja naukowa *W poszukiwaniu europejskiej doktryny wolności słowa*, Poznań, 23-24 marca 2017 r.

W dniach 23-24 marca 2017 roku na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza odbyła się II Międzynarodowa konferencja pt. „W poszukiwaniu europejskiej doktryny wolności słowa”. Jako pierwszy głos zabrał dr Michał Urbańczyk, który w imieniu organizatorów serdecznie przywitał wszystkich zgromadzonych. Następnie poprosił dziekana Wydziału Prawa i Administracji prof. Romana Budzinowskiego o oficjalne otwarcie konferencji. W drugiej części oficjalnego otwarcia głos zabrał także prof. Tadeusz Wallas, prorektor UAM ds. kadry i finansów.

II Międzynarodowa Konferencja „W poszukiwaniu europejskiej doktryny wolności słowa” to kolejne spotkanie przedstawicieli nauk prawnych, społecznych i humanistycznych oraz praktyków (sędziów, adwokatów, radców prawnych) zajmujących się szeroko pojętą problematyką swobody wypowiedzi i jej granic. Zamierzeniem organizatorów było przedstawienie najważniejszych problemów swobody wypowiedzi zarówno w odniesieniu do europejskiego i polskiego porządku prawnego, jak i odwołując się do doświadczeń innych państw europejskich. Międzynarodowy charakter konferencji pozwolił spojrzeć na doktrynę wolności słowa z różnych perspektyw zakorzenionych w odmiennych tradycjach i kulturach. Warto podkreślić, iż zaproszenie do udziału w konferencji przyjęli liczni goście z zagranicy, m.in. ze Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Niemiec, Holandii, Węgier, Cypru, Egiptu, Ukrainy i Litwy. Ze względu na międzynarodowy charakter konferencji była ona prowadzona w dwóch językach: angielskim i polskim, zaś całość była tłumaczona symultanicznie.

W trakcie konferencji poruszono problemy związane z wolnością słowa i jej granicami nie tylko w ujęciu dogmatycznym i teoretycznoprawnym, ale także w ujęciu filozoficznym i politologicznym. Wśród zaproponowanych obszarów badawczych znalazły się m.in.: rola swobody wypowiedzi w porządku prawnym demokracji liberalnej, swoboda wypowiedzi jako fundamentalne prawo człowieka i obywatela, konflikty wolności słowa z innymi uprawnieniami i wartościami chronionymi przez prawo (m.in. prawo do prywatności, ochrona uczuć religijnych, ochrona dóbr osobistych), wolność słowa w cyberprzestrzeni, wolność prasy i mediów oraz ich rola we współczesnej debacie publicznej, wolność słowa w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Europejskim Trybunale Sprawiedliwości, wolność ekspresji artystycznej, karnoprawne granice swo-

body wypowiedzi, granice wolności słowa w prawie cywilnym w kontekście konfliktu swobody wypowiedzi z innymi wartościami prawnie chronionymi, wolność słowa i jej granice w kontekście wykonywania zawodów prawniczych, wybrane problemy prawa prasowego, problematyka mowy nienawiści.

Konferencja została podzielona na siedem sesji plenarnych oraz panel dyskusyjny. Pierwsza sesja, zatytułowana została „Między cenzurą a swobodą”. Przewodniczyła jej dr Natalia Buchowska (UAM, Polska). Jako pierwszy głos zabrał prof. Jacek Sobczak (Uniwersytet Humanistycznospołeczny SWPS, Polska), który przedstawił referat pt. „Cenzura polityczna wobec satyry i karykatury. Doświadczenia europejskie II poł. XIX wieku. Perspektywa europejska. Przyczynek do walki o wolność słowa”. Jako drugi wystąpił prof. Wiesław Waclawczyk (UMK, Polska), który wygłosił referat zatytułowany „Starogreckie korzenie idei wolności słowa w kulturze Zachodu”. Następnie głos zabrał dr Michał Urbańczyk, który zaprezentował referat pt. „Narodziny wolności czy dziedzictwo zniewolenia? U podstaw amerykańskiej doktryny wolności słowa”. Jako ostatnia wystąpiła dr Ksenia Kakareko (UW, Polska) z referatem pt. „Radziecka cenzura wobec satyry i karykatury. Wolność ekspresji w okowach”. Sesję zakończyła dyskusja nad przedstawionymi referatami. Największe zainteresowanie wzbudziła kwestia aktualności doświadczeń walki z cenzurą oraz jej dopuszczalności w systemie demokracji liberalnej. Dyskutanci odnosili się także do problemu istoty współczesnego postrzegania wolności wypowiedzi w kontekście definiowania jej genezy.

Druga sesja, której przewodniczyła prof. Katarzyna Kokocińska (UAM, Polska), zatytułowana była „Wolność w cyberprzestrzeni”. Jako pierwszy głos zabrał dr Paresh Kathrani (Uniwersytet Westminster, Wielka Brytania), który przedstawił referat pt. „Hello... But you're not human...?” Exploring the Possibility of Robot Free Speech Rights in the Future”. Jako druga wystąpiła dr Katarzyna Klafkowska-Waśniowska (UAM, Polska), która wygłosiła referat pt. „Swoboda „linkowania”? Prawo publicznego komunikowania utworu w kontekście zasady wolności wypowiedzi”. Następnie głos zabrał dr Bartosz Hordecki (UAM, Polska), który zaprezentował referat pt. „Lawrence Lessig wobec anglosaskich wzorców rozumienia pojęcia wolność ekspresji”. Jako ostatnia wystąpiła Dorota Głowacka (UŁ, Polska; Helsińska Fundacja Praw Człowieka) z referatem zatytułowanym „Internetowe archiwa prasy – źródło wiedzy o przeszłości czy zagrożenie dla prywatności? Analiza praktyki wydawców i sądów krajowych w zakresie blokowania archiwalnych materiałów w sieci w świetle standardów międzynarodowych”. Sesję zakończyła dyskusja nad przedstawionymi referatami. Wśród pytań zadawanych referentom dominowały kwestie związane z ograniczeniami komunikowania się w internecie. Spore zainteresowanie wzbudziła także kwestia sztucznej inteligencji i wpływu rewolucji technologicznej na postrzeganie systemu prawa oraz jego stosowania.

Po zakończeniu drugiej sesji nastąpiło ogłoszenie wyników i wręczenie nagród w konkursie dla licealistów „Debaty o wolności słowa. Między prawem a odpowiedzialnością”, który był jednym z wydarzeń towarzyszących II edycji konferencji. W konkursie brały udział reprezentacje wybranych wielkopolskich szkół ogólnokształcących. Ideą przedsięwzięcia było upowszechnienie wśród młodzieży licealnej wiedzy nt. swobody wypowiedzi w polskim i europejskim systemie prawnym. W tym celu uczniowie wspo-

mnianych szkół mogli uczestniczyć w przygotowanym dla nich cyklu wykładów, prowadzonych przez wykładowców Wydziału Prawa i Administracji UAM w Poznaniu. Drugą częścią projektu był konkurs debat, w których reprezentacje szkół dyskutowały na tematy związane ze swobodą wypowiedzi. Honorowy patronat nad projektem objęła posłanka do Parlamentu Europejskiego dr Agnieszka Kozłowska-Rajewicz.

Trzecia sesja plenarna zatytułowana była „Między sztuką a religią”. Przewodniczył jej dr. iur. Igor B. Nestoruk, MJC Bonn (UAM, Polska). Jako pierwsza głos zabrała dr hab. Anna Młynarska-Sobaczewska (Instytut Nauk Prawnych PAN, Polska), która przedstawiła referat pt. „Obowiązki państwa w zakresie gwarantowania wolności ekspresji artystycznej – perspektywa europejska”. Jako drugi wystąpił dr Sean Davidson (Uniwersytet Północnej Karoliny, USA, Uniwersytet Karola w Pradze, Czechy), który przedstawił referat pt. „Reconciling free religion issues in families”. Następnie głos zabrała pani Dominika Błaszak (Koło Naukowe „Ius et Politica” UAM, Polska), która zaprezentowała referat pt. „Kiedy sztuka staje się przestępstwem? Rozważania o pograniczu wolności artystycznej”. Jako ostatnia w tej części swój referat pt. „Jak rozpoznać „wypowiedź” gdy się ją widzi?” zaprezentowała dr Anna Demenko (UAM, Polska). Sesję zakończyła dyskusja nad przedstawionymi referatami. Dyskusję zdominowały problemy konfliktu między wolnością słowa a ochroną uczuć religijnych oraz zagadnienia wpływu swobody religijnej na sferę publiczną.

Czwarta, ostatnia tego dnia – sesja plenarna zatytułowana była „Mowa nienawiści, mowa pogardy”. Przewodniczyła jej dr Anna Demenko (UAM, Polska). Jako pierwsza głos zabrała pani Joanna Szymańska (Article19, NGO), która przedstawiła referat „Identifying hate speech and how effectively counter it, while protecting the right to freedom of expression and equality”. Następnie głos zabrał dr Aristotelis Constantinides (Uniwersytet Cypryjski, Fundacja Kalliopi Koufa dla Prawa Międzynarodowego i Praw Człowieka, Cypr), który przedstawił referat pt. „Hate speech in international law”. Następnie wystąpił dr hab. Justyn Piskorski (UAM, Polska) z referatem zatytułowanym „Polityczność mowy nienawiści”. Jako ostatnia w tej sesji zaprezentowała swój referat pt. „Constitutional struggles concerning the regulation of hate speech in Hungary” dr Fruzsina Gárdos-Orosz (Center for Social Sciences HAS – Hungarian Academy of Sciences, National University of Public Service, Budapest, Węgry). Sesję zakończyła dyskusja nad przedstawionymi referatami. Największe zainteresowanie wzbudziła kwestia dopuszczalności ścigania wypowiedzi nawołujących do nienawiści oraz konstytucyjnych granic ścigania przestępstw mowy nienawiści. Debat nad tymi wyzwaniem zakończyła pierwszy dzień obrad.

Drugi dzień obrad rozpoczęła piąta sesja plenarna zatytułowana „... Sprawiedliwość dla wszystkich”, której przewodniczyła dr Katarzyna Klafkowska-Waśniowska (UAM, Polska). Jako pierwsza głos zabrała prof. Anja Mihr (Willy Brandt School of Public Policy University of Erfurt, Niemcy), która przedstawiła referat pt. „Cyber justice or the balance between freedom and security in the internet”. Następnie prof. Ireneusz Kamiński (UJ, Polska Akademia Nauk, Polska) przedstawił swój referat pt. „Swoboda wypowiedzi a zachowanie powagi i bezstronności wymiaru sprawiedliwości”. W dalszej kolejności wystąpiła prof. A.L.B. Colombi Ciacchi (University of Groningen, Groningen Centre for Law and Governance, Holandia), która przedstawiła referat pt. „The Judicial Protection of

Freedom of Expression in Private Litigations”. Następnie głos zabrał prof. Jacek Skrzydło (UŁ, Polska), który przedstawił referat „Swoboda wypowiedzi a finansowanie kampanii wyborczych”. Na zakończenie tej sesji wystąpiła dr Karolina Podstawa (UŁ, Polska), która zaprezentowała referat „Freedom of expression and experimentalist governance in the EU and beyond”. Sesję zakończyła dyskusja nad przedstawionymi referatami. Dyskusję zdominowały rozważania dotyczące sprawiedliwościowego aspektu szczegółowych rozwiązań regulujących swobodę wypowiedzi w ramach sfery publicznej.

Szоста sesja plenarna zatytułowana została „Ewolucja – transformacja – rewolucja”. Przewodniczyła jej dr Samanta Kowalska (UAM, Polska). Jako pierwsza głos zabrała dr Laura Koba (UJ, Polska), która przedstawiła referat pt. „Od Mysiej do Strasburga. Idea wolności słowa w Polsce w okresie transformacji ustrojowej”. Następnie zaprezentował się Pan Mohamed Sakr (Arab Organization for Public Relations and Popular Diplomacy, NGO), który przestawił referat pt. „Dare to say NO”. W dalszej kolejności głos zabrał dr Yevhenii Horlov (Krzemieńczucki Uniwersytet Narodowy im. Mykhaiła Ostrohradskowa, Ukraina), który przedstawił referat pt. „Wolność słowa na Ukrainie po rewolucji „godności”. Następnie głos zabrała dr Samanta Kowalska (UAM, Polska), która przedstawiła referat pt. „Wolność słowa w obliczu terroryzmu”. Na zakończenie sesji wystąpili pan Łukasz Bartosik oraz pani Magda Bętkowska (Koło Naukowe Prawa Amerykańskiego „The American Law Society”, UAM, Polska) z referatem zatytułowanym „Freedom of speech in the American libertarian thought”. Sesję zakończyła dyskusja nad przedstawionymi referatami.

Następnie odbyła się siódma sesja plenarna zatytułowana „Prawo jednostki, grupy czy mniejszości?”, której przewodniczyła dr Agata Hauser (UAM, Polska). Jako pierwszy głos zabrał dr Wojciech Mojski (UMCS, Polska), który przedstawił referat zatytułowany „Paradoksy ustrojowe ochrony wolności słowa we współczesnych demokratycznych państwach prawnych”. Następnie głos zabrał dr Łukasz Chojniak (UW, Warszawa), który zaprezentował referat pt. „Ograniczenie wolności wypowiedzi przedstawicieli niektórych zawodów prawniczych”. Jako kolejny wystąpił dr Artur Biłgorajski (UŚ, Polska), który wygłosił referat pt. „Wolność słowa radnego i jej granice. Kilka uwag teoretycznych i praktycznych”. Na zakończenie tej sesji wystąpiła dr Elżbieta Kuzborska (sekretarz naukowy Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy, Litwa), która przedstawiła referat pt. „Wolność wypowiedzi – mniejszości narodowej wobec tyranii większości”. Sesję zakończyła dyskusja nad przedstawionymi referatami.

Konferencję zakończył ekspercki panel dyskusyjny, przygotowany we współpracy z Okręgową Radą Adwokacką w Poznaniu, zatytułowany „Wolność słowa w praktyce wykonywania zawodów prawniczych”. Zaproszenie do dyskusji przyjęli wybitni praktycy zajmujący się szeroko pojętą sferą swobody wypowiedzi: mec. Zbigniew Krüger, specjalizujący się w zagadnieniach związanych z ochroną dóbr osobistych i prawem prasowym, ochroną własności intelektualnej i prawem autorskim; mec. Paulina Piaszczyk, specjalizująca się w prawie cywilnym autorskim, pasowym oraz handlowym, od wielu lat prowadząca obsługę redakcji prasy drukowanej i elektronicznej; mec. Wojciech Wiza, specjalizujący się w prawie karnym oraz w zagadnieniach związanych z ochroną dóbr osobistych, sędzia Bartłomiej Przymusiński, sędzia, członek zarządu i rzecznik Stowarzyszenia Sędziów

Polskich „Iustitia” oraz mec. Maciej Ślusarek, ekspert w dziedzinie ochrony własności intelektualnej oraz dóbr niematerialnych osób prawnych i fizycznych. Podkreślić należy, iż dyskusja ekspercka wzbudziła ogromne zainteresowanie, zwłaszcza wśród studentów prawa obecnych wśród publiczności. Dzięki wyjątkowemu poziomowi dyskusji stanowiła idealne zakończenie konferencji.

Podsumowując należy podkreślić, iż II edycja konferencji powtórzyła sukces z 2016 roku. W ciągu dwóch dni uczestniczyło w niej prawie 500 osób. Zarówno pierwsza edycja, jak i druga edycja konferencji miały wyjątkowy charakter. Podstawowym założeniem organizatorów było stworzenie wydarzenia na najwyższym poziomie merytorycznym, ale jednocześnie atrakcyjnego dla publiczności. Dlatego też konferencja miała interdyscyplinarny charakter, by spojrzeć na problem wolności słowa z wielu punktów widzenia. Wśród zaproszonych gości dominowali prawnicy, ale spotkać można było także politologów, filozofów oraz przedstawicieli polskich i międzynarodowych organizacji pozarządowych.

O randze konferencji świadczą także podmioty i instytucje, które zgodziły się objąć wydarzenie swym patronatem. Wśród patronatów medialnych należy wskazać: tygodniki „Do rzeczy”, „Przegląd” oraz „Wprost”, dziennik „Głos Wielkopolski”, fundację Nowoczesna Polska, radio „Afera”, czasopismo „Filozofuj!”, oraz portale: gazetaprawna.pl, polskiprawnik.pl, wykop.pl i miastopoznaj.pl. Wśród patronatów honorowych wymienić należy: Rzecznika Praw Obywatelskich, Marszałka Województwa Wielkopolskiego, Prezydenta Miasta Poznania, Instytut Nauk Prawnych PAN, Okręgową Izbę Radców Prawnych w Poznaniu, Izbę Notarialną w Poznaniu, Izbę Komorniczą w Poznaniu, Wielkopolską Izbę Adwokacką, Polskie Towarzystwo Myśli Politycznej, Poznańskie Centrum Praw Człowieka INP PAN, Otwartą Rzeczpospolitą – Stowarzyszenie przeciwko Antysemityzmowi i Ksenofobii, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk.

MICHAŁ URBAŃCZYK (Poznań)

Konferencja naukowa *Panorama prawnych aspektów wielokulturowości społeczeństwa*, Poznań, 20-21 kwietnia 2017 r.

W dniach 20 i 21 kwietnia 2017 roku w Wyższej Szkole Bankowej w Poznaniu (dalej: WSB) odbyła się konferencja naukowa pod tytułem „Panorama prawnych aspektów wielokulturowości społeczeństwa”, która została zorganizowana przez Instytut Prawa i Administracji Wydziału Finansów i Bankowości WSB z inicjatywy jego Dyrektora – prof. dr. hab. dr h. c. Andrzeja J. Szwarca.

Patronat honorowy nad konferencją objęli: Rzecznik Praw Obywatelskich dr Adam Bodnar, LL.M. oraz Prezydent Miasta Poznania Jacek Jaśkowiak, natomiast patronat medialny sprawowały: „Gazeta Wyborcza”, Telewizja WTK, Telewizja Internetowa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz portal internetowy epoznaj.pl.

W skład Komitetu Naukowego konferencji weszli: Rektor WSB w Poznaniu prof. dr hab. Józef Orczyk (jako Przewodniczący) oraz prof. dr hab. Roman Budzinowski (Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Po-

znaniu – dalej: UAM), prof. nadzw. dr hab. inż. Tadeusz Leczykiewicz (Prodziekan Wydziału Finansów i Bankowości WSB w Poznaniu), dr Roman Łosiński (Dziekan Wydziału Finansów i Bankowości Wydziału Finansów i Bankowości WSB w Poznaniu), prof. nadzw. WSB dr hab. Mieczysław Staniszewski (profesor Instytutu Prawa i Administracji WSB w Poznaniu), prof. dr hab. Piotr Stępnik (Profesor Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM), prof. dr hab. dr h.c. Andrzej J. Szwarc (Dyrektor Instytutu Prawa i Administracji WSB w Poznaniu) i prof. zw. dr hab. Stanisław Wykrętowicz (Profesor Instytutu Prawa i Administracji WSB w Poznaniu).

Celem konferencji była refleksja i dyskusja nad kwestią wielokulturowości społeczeństwa z prawnego punktu widzenia. Zagadnienie to, ukazane w szerokim ujęciu aktualnych wyzwań stojących przed prawodawcą, wyszło naprzeciw niezmiernie obecnie aktualnym problemom prawnym, zwłaszcza w obliczu kryzysu migracyjnego w Europie.

Konferencja zgromadziła kilkudziesięciu uczestników, wśród których znaleźli się zarówno przedstawiciele szkół wyższych, jak i praktycy oraz studenci prawa.

Obrady otworzył prof. dr hab. dr h.c. Andrzej J. Szwarc. Następnie gości powitali Rektor Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu prof. dr hab. Józef Stanisław Orczyk oraz, w imieniu Prezydenta Miasta Poznania, jego zastępca Jędrzej Solarski. Ostatni z wymienionych w swoim wystąpieniu przedstawił węzłowe problemy wynikające z wielokulturowości, z którymi boryka się obecnie miasto Poznań. Ponadto wskazał on możliwe sposoby rozwiązywania konfliktów pojawiających się w tym zakresie.

Pierwszego dnia konferencji (20 kwietnia) podzielona była ona na cztery fragmenty. Pierwszy z nich, moderowany przez prof. dr hab. Romana Wieruszewskiego (Polska Akademia Nauk), składał się z czterech wystąpień. Zainicjował je referat Rzecznika Praw Obywatelskich, dr Adama Bodnara, LL.M., który dotyczył kontekstu wielokulturowości w ochronie praw i wolności człowieka i obywatela. W swoim wystąpieniu Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił uwagę, iż wielokulturowość jest wartością chronioną prawnie, w szczególności w prawie międzynarodowym. Podkreślił również, że ochrona praw i egzekwowanie obowiązków wynikających z wielokulturowości jest we współczesnym państwie, poddanym silnej presji nacjonalizmów i targanym troską o bezpieczeństwo, zadaniem niezwykle trudnym.

W dalszej części konferencji z referaty (związane z szeroko pojętym problemem wielokulturowości w prawie międzynarodowym) wygłosili: dr Natalia Buchowska (UAM), prof. UAM dr hab. Tadeusz Gadkowski (UAM) oraz dr Wojciech Szafranski (UAM). Ten fragment obrad zakończył się dyskusją i licznymi pytaniami do referentów.

W kolejnych fragmentach konferencji, poświęconych zagadnieniom z zakresu prawa administracyjnego i prawa karnego, a moderowanych początkowo przez prof. dr hab. Romana Budzinowskiego, a następnie przez prof. dr hab. dr h. c. Andrzeja J. Szwarca, swoje wystąpienia wygłosili: mgr Agnieszka Narożniak (WSB), dr hab. Wojciech Piątek (UAM), dr hab. Justyn Piskorski (UAM), dr Michał Leciak (Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu), dr Anna Demenko (UAM), dr Michał Urbańczyk (UAM) oraz prof. UMK dr hab. Janusz Bojarski (Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika w Toruniu). W imieniu prof. dr hab. Pawła Wilińskiego (UAM) jego referat (dotyczący wpływu wielokulturowości społeczeństwa na efektywność procesu karnego w Polsce) odczytała dr Martyna Kusak.

Także drugi dzień obrad (21 kwietnia) składał się z czterech fragmentów. Moderatorem dwóch pierwszych był prof. dr hab. Robert Zawłocki (UAM). Na wstępie wygłoszony

został anglojęzyczny referat (tłumaczony na język polski) przygotowany przez prof. dr. Jurga Gerbera i Kate Angulski (Sam Houston State University) na temat „Religion and Multicultural Prisons: A Brief Review of Issues in American Prisons and Jails”. Następnie uwagi dotyczące problemów wielokulturowości w polskim systemie penitencjarnym przedstawił prof. dr hab. Piotr Stępnia.

W kolejnym fragmencie obrad (poświęconym zagadnieniom z zakresu prawa pracy, prawa socjalnego, prawa medycznego i prawa gospodarczego) referaty wygłosili: prof. UAM dr hab. Daniel Eryk Lach, LL.M. (UAM), prof. UAM dr hab. Joanna Haberk (UAM), prof. dr hab. Krzysztof Ślebza, 2 LL.M. (UAM), prof. UAM dr hab. Michał Skapski (UAM) oraz prof. UAM dr hab. Katarzyna Kokocińska (UAM).

W ostatnich dwóch fragmentach konferencji, dotyczących problemów z zakresu prawa cywilnego, prawa podatkowego, prawa rolnego, prawa europejskiego oraz prawa oświatowego), które moderowane były przez prof. dr hab. Krzysztofa Ślebza, LL.M., swoje wystąpienia mieli: dr Filip Balcerzak, LL.M. (WSB), dr Krzysztof Mularski (UAM), prof. UAM dr hab. Dominik Mączyński (UAM), dr hab. Aneta Suchoń (UAM), dr Katarzyna Klafkowska-Waśniowska (UAM) oraz dr Katarzyna Jadach (UAM).

Całość obrad zakończył prof. dr hab. dr h.c. Andrzej J. Szwarz, który zamknął konferencję krótkim podsumowaniem i podziękowaniami. Wszystkie referaty wygłoszone przez uczestników konferencji zostaną opublikowane w formie monografii wydanej nakładem Wydawnictwa Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu.

MACIEJ KOWALCZYK (Poznań)
JUSTYNA MATUSIAK (Poznań)

II Ogólnopolska Konferencja Naukowa ***Wiosenne Spotkania Młodych, Łódź, 24 kwietnia 2017 r.***

24 kwietnia 2017 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego odbyła się II Ogólnopolska Konferencja Naukowa z cyklu „Wiosenne Spotkania Młodych”. Głównym założeniem pomysłodawców przedsięwzięcia jest możliwość zaprezentowania przez młodych badaczy historii państwa i prawa – w szczególności ze stopniem doktora i magistra – przebiegu prowadzonych prac oraz przedstawienie swoich osiągnięć naukowych na forum ogólnokrajowym. Niemniejszą wagę organizatorzy przywiązują również do propagowania dyscyplin historyczno-prawnych wśród studentów prawa.

Tegoroczny zjazd współorganizowały: Katedra Historii Prawa Uniwersytetu Gdańskiego oraz Katedra Badań nad Rozwojem Państwa i Prawa Uniwersytetu Łódzkiego, a tematem przewodnim były „Nowe techniki a źródłowy charakter pracy badawczej historyka prawa”. Wśród uczestników konferencji obok gospodarzy z Gdańska (UG) i Łodzi (UŁ) znaleźli się młodzi historycy i historycy prawa z Lublina (UMCS), Piotrkowa (Filia UJK), Poznania (UAM) i Warszawy (UW).

Obrady otworzył prodziekan WPiA prof. UŁ dr hab. Lesław Góral, a słowo wstępne wygłosił prof. dr. hab. Jacek Matuszewski, który podkreślił znaczenie osiągnięć współczesnej techniki w pracach badacza, w szczególności doniosłą rolę cyfryzacji w dostępie do źródeł historyczno-prawnych.

Prelegenci podjęli problematykę digitalizacji źródeł, sposobu korzystania z polskich i zagranicznych źródeł elektronicznych oraz zasobów drukowanych i rękopiśmiennych zgromadzonych w archiwach. Wskazywano zarówno na wprowadzane na coraz szerszą skalę ułatwienia i wciąż istniejące utrudnienia w dostępie do cennej dla historyków prawa dokumentacji. Wszystkie wystąpienia cechował wysoki poziom specjalistycznej wiedzy, a przekazane informacje stanowić mogą w przyszłości istotne wskazówki dla pozostałych współuczestników zjazdu.

Po zamknięciu oficjalnej części konferencji zaproszeni goście udali się na wspólny obiad, będący jednocześnie okazją do swobodnych rozmów o naukowych planach i perspektywach badawczych.

MARCIN GŁUSZAK (Łódź)

Dziewięćdziesiąta rocznica urodzin Profesora Zygryda Rymaszewskiego, Łódź, 22 maja 2017 r.

9 lipca 2017 r. 90-te urodziny obchodził nestor polskich historyków prawa prof. dr hab. Zygryd Rymaszewski. Z tej okazji, z kilkutygodniowym wyprzedzeniem, w poniedziałkowe przedpołudnie 22 maja, w Katedrze Badań nad Rozwojem Państwa i Prawa Uniwersytetu Łódzkiego odbyła się kameralna uroczystość, w której obok szacownego jubilatą udział wzięli jego najbliżsi łódzcy współpracownicy, a swoją obecnością uświetniły dziekan WPiA UŁ prof. dr hab. Agnieszka Liszewska oraz prof. dr hab. Małgorzata Materniak-Pawłowska z Katedry Historii Ustroju Państwa UAM.

Spotkanie było nie tylko okazją do złożenia panu Profesorowi życzeń zdrowia i dalszej owocnej pracy naukowej, ale przede wszystkim rozmów z szacownym jubilatą, który przy kawie i poczęstunku podzielił się wspomnieniami z lat młodości. Zdradził też swoje aktualne plany badawcze dotyczące problematyki obrotu nieruchomościami w średnio-wiecznym prawie miejskim. Obdarowany kwiatami i upominkami, jak zawsze skromny pan Profesor nie krył wzruszenia dziękując za pamięć i miłą atmosferę spotkania.

Związany z Katedrą Powszechnej Historii Państwa i Prawa UŁ od blisko 60 lat Profesor Zygryd Rymaszewski do dziś pozostaje w pełni aktywny naukowo, a na cotygodniowych seminariach doktoranckich dzieli się swoją rozległą wiedzą i służy młodym historykom prawa zawsze cennymi uwagami. Dla nas wszystkich pozostaje niedoścignionym wzorem pracowitości, rzetelności i profesjonalizmu.

MARCIN GŁUSZAK (Łódź)

XVI Ogólnopolski Zjazd Katedr Doktryn Polityczno-Prawnych *Rewolucjonizm i ewolucjonizm w doktrynach polityczno-prawnych,* Warszawa, 19–22 września 2017 r.

Rok 2017 jest dla badaczy doktryn polityczno-prawnych okazją do przypomnienia wydarzeń o przełomowym znaczeniu dla losów świata oraz myśli o państwie i prawie. Pierwszym, bodaj najbardziej oczywistym skojarzeniem jest setna rocznica tzw. rewolucji październikowej, która na zawsze zmieniła oblicze Europy. Miana swoistej „rewolucji” nie sposób jednak odmówić innym zjawiskom, w tym reformacji, której symboliczny początek datuje się zazwyczaj na rok 1517 r., gdy Marcin Luter ogłosił w Wittenberdze osławione 95 tez. Wreszcie w roku 2017 wspominamy epizody będące ukoronowaniem rozmaitych ewolucji, czyli długotrwałych procesów zmierzających do przeobrażenia rzeczywistości politycznej i prawnej, z których dla rodzimej nauki prawa najważniejszym jest bez wątpienia uchwalenie 2 kwietnia 1997 r. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Stąd też na temat XVI Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr Doktryn Polityczno-Prawnych, organizowanego w dniach 19-22 września 2017 r. w Warszawie przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, wybrano „*Rewolucjonizm i ewolucjonizm w doktrynach polityczno-prawnych*”.

Organizacji Zjazdu w imieniu Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego podjęła się Katedra Historii Doktryn Polityczno-Prawnych kierowana przez prof. dr. hab. Adama Bosiackiego. Udział w konferencji wzięło kilkudziesięciu naukowców z ośrodków akademickich z całej Polski. Nawiązując do tradycji cyklicznych spotkań badaczy doktryn polityczno-prawnych, organizatorzy podjęli gości w historycznych wnętrzach, obchodzącego w 2016 r. jubileusz 200-lecia istnienia, Uniwersytetu Warszawskiego: Sali Kolumnowej Instytutu Historycznego UW, Auditorium Maximum UW, Pałacu Kazimierzowskim oraz Pałacu Tyszkiewiczów. Obrady toczono także w XIX-wiecznym gmachu Dawnej Biblioteki.

20 września uroczyste otwarcie Zjazdu uświetnili swoją obecnością Prorektor UW do spraw naukowych, dr hab. Maciej Duszczyk oraz Dziekan WPiA UW prof. dr hab. Tomasz Giaro. W roli gospodarza wystąpił również Kierownik Katedry Doktryn Polityczno-Prawnych, Dyrektor Instytutu Nauk o Państwie i Prawie WPiA UW prof. dr hab. Adam Bosiacki. Panowie Profesorowie podkreślili doniosłość spotkań badaczy doktryn polityczno-prawnych oraz historii doktryn polityczno-prawnych, zwracając uwagę na szczególną predylekcję uprawiających wymienione dyscypliny do formułowania wniosków wykraczających poza ramy spotykanego na co dzień dyskursu. Nie tylko szeroki horyzont związków współczesnej myśli o państwie i prawie oraz nauk dogmatycznych, ale także lekcje płynące z doświadczeń historycznych, sprawiają, że nie do przecenienia jest rola, którą do wypełnienia mają badacze doktryn.

Dalsza część obrad pierwszego dnia Zjazdu podzielona została na dwa etapy. Podczas sesji plenarnej prof. dr hab. Adam Bosiacki wprowadził zebranych w tematykę konferen-

cji oraz zarysował pojęcia ewolucjonizmu i rewolucjonizmu. To właśnie pęd człowieka do działania sprawia, że rzeczywistość polityczna i prawna są nieustannie reorganizowane, a badaczom świata idei i doktryn polityczno-prawnych pozostaje analizowanie tych fascynujących ścieżek i dokonanie oceny, czy określone zajście stanowiło wyraz reformy bądź rewolucji. Niejednokrotnie odpowiedź na to pytanie może okazać się złożona, trudna, czy wręcz niemożliwa, co w swoich wystąpieniach podkreślili pozostali Państwo Profesorowie uczestniczący w sesji plenarnej. Prof. dr hab. Maria Zmierzak (UAM) na przykładzie *casusu* III Rzeszy i Adolfa Hitlera zastanawiała się, czy istnieje obiektywna miara rewolucjonizmu doktrynalnego, podczas gdy prof. dr hab. Marek Maciejewski (UWr.), odnosząc się do niemieckiej ideologii konserwatyzmu rewolucyjnego, podniósł złożony i oksymoroniczny związek konserwatyzmu i rewolucjonizmu. Z kolei prof. dr hab. Bogdan Szlachta (UJ) pytał zebranych o granice ewolucji, wskazując na stosunek konserwatyzmu – z jednej strony do rewolucji, z drugiej zaś – do trwałości i zmiany.

Następnie zebrano się w gmachu Dawnej Biblioteki, by w specjalnej sesji uczcić jubileusz pracy naukowej i dydaktycznej prof. dr hab. Marii Zmierzak. Uroczystą część konferencji utworzył prof. dr hab. Adam Bosiacki, podczas gdy laudacje i wystąpienia wygłosili prof. dr hab. Marek Maciejewski, dr Tomasz Scheffler (UWr) oraz dr Michał Urbańczyk (UAM), Prezes Polskiego Towarzystwa Myśli Politycznej. Zebrani mieli wówczas okazję wysłuchać zarówno podsumowania dorobku naukowego Pani Profesor, jak i wspomnień Jej najbliższych współpracowników. Podczas ceremonii Dostojnej Jubilatce wręczono trzy tomy zeszytów Studiów nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem wydane z okazji tego szczególnego jubileuszu, a także przekazano głos Uczestnikom Zjazdu, którzy również zapragnęli uhonorować prof. dr hab. Marię Zmierzak. Na tym obrady pierwszego dnia Zjazdu zamknięto.

21 września ponownie zgromadzono się w gmachu Dawnej Biblioteki, by podczas odbywających się przez cały dzień dwóch tur trzech sesji równoległych zaprezentować najnowsze kierunki badań z dziedziny doktryn polityczno-prawnych. Zakres tematyki poruszanej w referatach okazał się szeroki. Prelegenci zastanawiali się zarówno nad uniwersalnym i narodowym, jak i populistycznym charakterem rewolucji. Analizowano rewolucyjne oraz ewolucyjne wątki w poszczególnych doktrynach polityczno-prawnych, ale podjęto również zagadnienie rewolucji jako idei samej w sobie oraz jej wyobrażenia w myśli filozofów i polityków. Wreszcie nie zabrakło rozważań nad istotą polskiej transformacji oraz doktryny społecznej gospodarki rynkowej jako ustroju ekonomicznego Rzeczypospolitej Polskiej. Łącznie w sesjach plenarnych i panelowych wygłoszono ponad trzydzieści referatów. Każdej z sesji towarzyszyła dyskusja, której moderowanie powierzono kierownikom katedr doktryn polityczno-prawnych z całej Polski.

W sesji moderowanej przez prof. dr hab. Marię Zmierzak prof. URZ dr hab. Artur Łuszczynski (URZ.) oraz prof. UMCS dr hab. Małgorzata Łuszczynska (UMCS) zastanawiali się nad uniwersalnym i narodowym charakterem rewolucji, prof. AI dr hab. Mateusz Nieć (Akademia Ignatianum w Krakowie) wskazywał zaś na tradycję populistyczną w dziejach i jej wpływ na zarówno rewolucje, jak i ewolucje ustrojowe. Prof. UWr dr hab. Mirosław Sadowski (UWr.) wygłosił zaś referat poświęcony prawu islamu („Prawo islamu: pomiędzy stagnacją a próbami modernizacji”). Z kolei w sesji pod przewodnictwem

prof. dr hab. Krystyny Chojnickiej (UJ) podjęto wątki ewolucjonizmu i rewolucjonizmu w myśli libertarnej. Dr Cezary Błaszczyk zaprezentował libertariańskie strategie rewolucyjne, zaś dr Olgierd Górecki (UŁ) podjął – w ramach tej samej doktryny – temat odwołań do ewolucjonizmu Ludwika Gumpłowicza. Natomiast dr Agnieszka Czarnecka (UJ) nawiązała do innego nurtu myśli wolnościowej – filozofii Henry’ego Davida Thoreau. Znacznie bardziej dosłownie temat Zjazdu potraktował czwarty uczestnik sesji, dr Filip Ludwin (UW), który podjął rozważania nad różnicą pomiędzy starym a nowym darwinizmem. W kolejnej sesji równoległej, odbywającej się pod pieczę prof. dr hab. Marka Maciejewskiego, prof. dr hab. Marek Kornat (UKSW, PAN) zarysował przed słuchaczami wizję rewolucji w myśli politycznej Polski porozbiorowej. Do rewolucji jako do pewnej idei odniósł się także prof. UW dr hab. Maciej Marszał (UWr.), który swoją prelekcję poświęcił doktrynie polskiego ruchu narodowego w latach 1918-1939. Odmienne pojmowanie nacjonalizmu ukazany został z kolei w referacie prof. UZ dr hab. Bernadetty Nitschke-Szram (UZ), zatytułowanym „Ewolucja nacjonalistycznej legitymizacji władzy komunistycznej w Polsce w latach 1957-1979”.

Następnie uczestnicy Zjazdu zebrali się ponownie na kolejnych trzech równoległych sesjach panelowych. W sesji moderowanej przez prof. dr hab. Lecha Dubela (UMCS) podjęto cztery zagadnienia. Mgr Anna Ceglarska (UJ) zapoznała słuchaczy z pojęciem sprawiedliwości w starożytnej Grecji oraz jego ewolucji. Odwołując się do poezji Solona, poruszyła więc kwestie najbardziej fundamentalne. Z kolei dr Marcin Niemczyk (URz.) zastanawiał się nad charakterem (rewolucyjnym bądź ewolucyjnym) reformy socjalnej w doktrynach socjalistycznych Róży Luksemburg i Edwarda Bernsteina. W dwóch pozostałych prelekcjach badacze skupili się na problemie zapewnienia państwu bezpieczeństwa. Dr Michał Urbańczyk pochylił się nad koncepcją demokracji obronnej (ang. *militant democracy*) oraz jej ewolucją w kontekście działalności organizacji skrajnych w XX w., zaś mgr Tomasz Drozdowski (URz.) zaprezentował temat rewolucji w myśli polityczno-prawnej po 1945 r. i jej wpływu na bezpieczeństwo narodowe w Japonii. W sesji, której przewodniczył prof. UWM dr hab. Przemysław Dąbrowski wystąpienia ogniskowały się wokół zagadnień związanych z Polską. Dr Rafał Kania (Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku) zaprezentował wizję Królestwa Polskiego doby konstytucyjnej w dwóch kontrastujących ujęciach: Stanisława Barzykowskiego i Maurycego Mochnackiego. Również pomiędzy politycznym umiarkowaniem a radykalizmem, odpowiedzi na pytanie o tożsamość rządów sanacji poszukiwał dr Wawrzyniec Kowalski (WAT). Wreszcie dr Ewa Kozerska (UO) oraz dr Tomasz Scheffler (UWr.) przedstawili wyniki badań poświęconych ciągłości ustrojowej pomiędzy II i III Rzeczpospolitą, odwołując się przy tym zarówno do sfery deklaracji (retoryki), jak i faktów (rozwiązań instytucjonalnych). Sesję zwieńczyło wystąpienie dr. Marcina Kazimierczuka (UWM), który podjął temat zmian w prawie dotyczącym związków zawodowych na początku lat 90. w Polsce oraz ich rewolucyjnego wpływu na kwestię wolności obywatelskich. Natomiast w sesji, nad którą pieczę sprawował prof. dr hab. Dariusz Szpoper (UWM), poruszono m.in. zagadnienia ustrojowe. I tak, dr Przemysław Czernicki (UPH w Siedlcach) zastanawiał się nad istotą konstruowania optymalnego ładu doktryny społecznej gospodarki rynkowej. Suwerenności i współpracy dotyczyły z kolei dwa kolejne referaty: „Od Wspólnoty do Unii Eu-

ropejskiej. Ewolucja koncepcji współpracy”, który został wygłoszony przez dr. Andrzeja Madeję (UMK) oraz „Kryzys konstytucyjny a ewolucja pojęcia suwerenności” autorstwa mgr. Macieja Trocia (UW). Dyskusję poprzedziło wystąpienie mgr. Kamila Pindela (UJ), który przywołał rolę reformacji w transformacji nowożytnej Europy, interpretując jednak to zjawisko jako rewolucyjne w zaledwie ograniczonym stopniu. W ostatniej z sekcji dr Marek Tracz Tryniecki (UŁ) wygłosił prelekcję na temat programu przebudowy prawa i ustroju Rzeczypospolitej w koncepcji Andrzeja Maksymiliana Fredry. Do ewolucjonizmu nawiązali również mgr Piotr Eckhardt (UJ), podejmujący zagadnienie mitu Europy Środkowej po Jesieni Ludów, oraz mgr Łukasz Szymański (URz.), który skupił się na stosunku konserwatystów wschodniogalicyskich wobec ruchów radykalnych w Galicji. Z wystąpieniami tymi kontrastował temat prelekcji dr. Pawła Sydora (Społeczna Akademia Nauk w Łodzi), poświęconej rewolucji marksistowskiej w ujęciu Lwa Trockiego, choć nie sposób nie zauważyć, że ów teoretyk rewolucji permanentnej na swój sposób również jest bohaterem pewnego mitu. Na tym zakończono obrady drugiego dnia Zjazdu. Uczestnicy konferencji udali się następnie na spacer po warszawskiej Starówce, połączony ze zwiedzaniem Zamku Królewskiego.

22 września zebrano się raz jeszcze, tym razem w Sali Balowej Pałacu Tyszkiewiczów. W wystąpieniach prof. dr hab. Marii Zmierczak, prof. dr. hab. Adama Bosiackiego oraz prof. dr. hab. Dariusza Szpopera podsumowano XVI Ogólnopolski Zjazd Katedr Doktryn Polityczno-Prawnych oraz raz jeszcze podkreślono doniosłość uprawianej przez jego uczestników dyscypliny. Jak zauważono, rewolucjonizm oraz ewolucjonizm doktryn mogą się przejawiać zarówno na płaszczyźnie materialnej, jak i formalnej, a także historyzoficznej i socjologicznej. To właśnie owa heterogeniczność wznagać ma konieczność badań nad przeobrażeniami porządku prawnego. Zamknięciu Zjazdu towarzyszyła kamealna wycieczka do Łazienek Królewskich połączona z obiadem pożeagalnym.

CEZARY BŁASZCZYK (Warszawa)

Jubileusz Profesor Marii Zmierczak, Warszawa, 20 września 2017 r.

Podczas XVI Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr Doktryn Polityczno-Prawnych „Rewolucjonizm i ewolucjonizm w doktrynach polityczno-prawnych”, odbywającego się na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego w dniach 19–22 września 2017 r., miała miejsce uroczysta sesja, poświęcona jubileuszowi pracy naukowej i dydaktycznej Prof. zw. dr hab. Marii Zmierczak, Kierownikowi Katedry Doktryn Polityczno-Prawnych i Filozofii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Była to zarazem pierwsza sesja Zjazdu.

Na uroczystość licznie przybyli uczestnicy Zjazdu i zaproszeni Goście. Jubileuszowa sesja stała się okazją do wręczenia Dostojnej Jubilatce trzech numerów powstałych z tej okazji Studiów nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem, wydawanych przez Katedrę Doktryn Polityczno-Prawnych Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Redaktorami tomów byli Prof. zw. dr hab. Marek Maciejewski i Dr Tomasz Scheffler.

Okolicznościowe referaty w trakcie sesji wygłosili Redaktorzy tomów Studiów nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem i Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Myśli Politycznej. Głos zabierali także licznie przybyli Goście, w tym przede wszystkim uczestnicy Zjazdu Katedr. Sesję prowadził piszący niniejsze słowa.

Jako pierwszy zabrał głos Przewodniczący Polskiego Towarzystwa Myśli Politycznej i wychowanek Pani Profesor, Dr Michał Urbańczyk, adiunkt w Katedrze Doktryn Polityczno-Prawnych i Filozofii UAM. Mówca przedstawił najważniejsze zainteresowania badawcze Jubilatki. W wystąpieniu wskazał m. in. rozważania Prof. dr hab. Marii Zmierczak nad myślą polityczną liberalizmu XIX wieku, głównie we Francji II Cesarstwa, uzupełniane np. dociekaniem nad myślą polityczno-prawną Alexisa de Tocqueville'a, Beniamina Constant, Johna Stuarta Mill'a, twórcy nowożytnego kolektywizmu Jeana Jacquesa Rousseau i implikacji jego idei. Badania takie stały się podstawą pracy doktorskiej Jubilatki, kontynuowanej tematycznie artykułami i recenzjami na łamach „Czasopisma Prawno-Historycznego”, „Przeglądu Humanistycznego”, czy miesięcznika „Państwo i Prawo”. Wskazał następnie na zainteresowanie Prof. Zmierczak myślą faszystów, głównie w niemieckim wydaniu, a w konsekwencji badania nad zjawiskami systemów totalitarnych i autorytarnych, zaś *a contrario* na temat koncepcji państwa prawnego, temat którego został podjęty przez Jubilatkę u progu odzyskania suwerenności przez Polskę. Książki, artykuły i recenzje znane są badaczom historii idei czy historykom doktryn, a we wskazanych, choć przecież nie tylko, zagadnieniach Prof. Zmierczak jest zawsze cenionym znawcą.

Mówca przedstawił także spostrzeżenia na temat opieki naukowej, jaką otrzymał od swej Mistrzyni, w tym trudne zdaniem studenta zagadnienia, o które był pytany, zdając egzamin z historii doktryn podczas studiów. Wyniki swoich analiz nad twórczością naukową Prof. Marii Zmierczak Dr Michał Urbańczyk przedstawił w odrębnym artykule tomu *Studiów nad Autorytaryzmem i Totalitaryzmem*, dedykowanych Dostojnej Jubilatce.

Wręczając Jubilatce trzy tomy dedykowanych zeszytów *Studiów* Prof. zw. dr hab. Marek Maciejewski podkreślił w szczególności wkład Autorki w rozwój badań nad autorytaryzmem i totalitaryzmem, stanowiącej przedmiot badań czasopisma, czego owocem jest m. in. opublikowanie kilkunastu artykułów w *Studiach*, a także osobista współpraca naukowa Redaktora i Współredaktora Studiów. Wręczając Prof. Marii Zmierczak trzy tomy dedykowanych Jej *Studiów*, Prof. Maciejewski podkreślił dużą rolę Jubilatki wśród badaczy dziejów doktryn i perfekcyjny warsztat naukowy. Wywód uzupełnił, przyłączając się do laudacji, Współredaktor Studiów, Dr Tomasz Scheffler. Wśród Autorów artykułów, dedykowanych Dostojnej Jubilatce, znaleźli się m. in. Profesorowie Hubert Izdebski, Michał Jaskólski, Bogdan Szlachta, Lech Dubel, Anna Wolff-Powęska czy piszący niniejsze słowa.

Następnie głos zabrali licznie przybyli na jubileusz Goście. Odczytano także list, który skierował do Jubilatki niemogący przybyć na uroczystość Prof. dr hab. Zbigniew Rau. W wystąpieniach głos zabrali m. in. Profesorowie Krystyna Chojnicka (UJ), Andrzej Sylwestrzak (em. Prof. UG), Dariusz Szpopier (UW-M), Lech Dubel (UMCS) i Prof. AI w Krakowie Mateusz Nieć. Serdeczne wypowiedzi uzupełniane były osobistymi refleksja-

mi i podziękowaniami Dostojnej Jubilatce za wspólną naukową drogę, dyskusje i spotkania. W imieniu wszystkich Zebranych, przekazujących gratulacje oraz Autorów artykułów do dedykowanych Prof. Marii Zmierczak tomów studiów prowadzący sesję wręczył Jubilatce okolicznościową księgę (*Kultura artystyczna Uniwersytetu Warszawskiego*) jako jeszcze jeden skromny wyraz uznania i podziwu ze strony środowiska historyków doktryn. Podkreślił przy tym aktualność badań Profesor Marii Zmierczak dla wielu badaczy i adeptów Historii Doktryn, z których wielu wychowywało się na książkach, artykułach, czy treściach podręcznika Henryka Olszewskiego i Marii Zmierczak, po które sięgają i sięgać będą badacze, dydaktycy i studenci.

ADAM BOSIACKI (Warszawa)

Ogólnopolska konferencja naukowa *100-lecie sądownictwa polskiego 1917-2017*, Płock, 5-6 października 2017 r.

W dniach 5-6 października 2017 r. w Płocku odbyła się konferencja, zorganizowana przez Stowarzyszenie Przyjaciół Archiwum Państwowego w Płocku, przy współudziale Archiwum Państwowego w Płocku i Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, poświęcona stuleciu istnienia polskiego sądownictwa.

W konferencji wzięli udział przedstawiciele nauki z różnych ośrodków uniwersyteckich oraz praktyki – reprezentanci wielu zawodów prawniczych. W pierwszym dniu obrad zostały wygłoszone referaty dotyczące najwcześniejszego okresu funkcjonowania sądownictwa polskiego, tj. od chwili jego uruchomienia na terenie Królestwa Polskiego w 1917 r. do roku 1939. Pierwsze wystąpienie, które należało do Agnieszki Wojciechowskiej, wybiegało nawet głębiej wstecz i ukazywało losy sądownictwa w guberni płockiej począwszy od czasów wielkiej reformy sądowej w 1876 r. Kolejne referaty poświęcono Stanisławowi Srzednickiemu – Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego (Tomasz Matuszak), pierwszemu składowi Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 1927 r. (Witold Okniński), sądownictwu włocławskiemu w latach 1917-1939 (Romuald Jankowski), sądownictwu powszechnemu w Płocku w latach międzywojnia (Marek Wojciechowski) czy początkom organizacji polskiego sądownictwa powszechnego na terenie byłej dzielnicy pruskiej (Andrzej Cyrwus). Pierwszy dzień obrad zakończyło wystąpienie Krzysztofa Kopińskiego przybliżające źródła do dziejów sądownictwa począwszy od XIX w. aż po rok 1939, znajdujące się w zasobach Archiwum Państwowego w Toruniu.

Drugi dzień obrad rozpoczęły referaty poświęcone dziejom sądownictwa polskiego w okresie międzywojennym: problemom prawnym, ustrojowym i kadrowym (Małgorzata Materniak-Pawłowska), pracy urzędniczej i próbom jej usprawnienia (Dorota Drzewiecka i Katarzyna Pepłowska), kształtowaniu ram organizacyjnych sądownictwa na Górnym Śląsku (Lech Krzyżanowski). Witold Okniński na przykładzie dawnej fotografii przedstawił losy „prowincjonalnych” sędziów i prokuratorów. Drugi dzień obrad zamykały wystąpienia dotyczące sądownictwa wojskowego w długim stuletnim okresie (Tomasz Komoń) oraz ukazujące efektywność sądów powszechnych w Polsce (Kamil Joński).

Konferencji towarzyszyła też interesująca wystawa zorganizowana w Archiwum Państwowym w Płocku przez Agnieszkę Wojciechowską, w której znalazły się rozmaite archiwalne dokumenty i fotografie, związane z organizacją sądownictwa oraz jednodniowa wystawa poświęcona postaci Stanisława Szrednickiego. Organizatorzy zadbali nie tylko o ciekawą tematykę poruszanych w trakcie konferencji zagadnień, ale też o wspaniałą atmosferę.

MAŁGORZATA MATERNIAK-PAWŁOWSKA (Poznań)

Obrona rozprawy doktorskiej mgra Adama Plichy, Wrocław, 9 października 2017 r.

Dnia 9 października 2017 r., na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego odbyła się publiczna obrona rozprawy doktorskiej mgr Adam Plichy na podstawie pracy pt. *Mysł społeczno-polityczna Mirosława Dzielskiego*.

Promotorem rozprawy doktorskiej jest prof. zw. dr hab. Marek Maciejewski (Katedra Doktryn Politycznych i Prawnych Uniwersytetu Wrocławskiego). Recenzentami byli dr hab. prof. UMCS Małgorzata Łuszczynska oraz dr hab. prof. UW r Łukasz Machaj z Uniwersytetu Wrocławskiego. Tytuł doktora nauk prawnych Adamowi Plichcie został nadany przez Radę Wydziału Prawa Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego w dniu 23 października 2017 r.

PAWEŁ FIKTUS (Wrocław)